

SADNI VRT

Tudi v jeseni zatirajmo sadne škodljivce

Sedaj, ko odpada zadnje listje s sadnih dreves in prihaja s počasnimi koraki zima v deželo, se pojavijo v naših sadovnjakih zimski pedici. Samci zimskega pedica letajo zvečer po sadovnjakih, ker imajo dobro razvita krila, dočim lezejo samice v okrnelih po drevesih v najvišje ležeče veje, kjer se pariyo s samci. Tu odlože samice tudi jajčeca, iz katerih se spomladi razvijejo ličinke. Parjenje zimskega pedica je precej dolgo in se ravna po vremenu. Ob ugodnem času se še konec decembra najdejo zimski pedici po sadovnjakih.

Da se ubranimo tega škodljivca, ovijemo okoli debel lepljive pasove, v katere se polove samice, ki lezejo po deblu v krono drevesa. Pri mladem drevju, ki ima za oporo še kole, ovijemo z lepljivim pasom tudi te, da tako onemogočimo samicam dostop. Konec decembra, po prvih močnih slanh odvzamemo drevju pasove in jih z zalego vred sežgemo.

Na gorečem sadju v kleti in na drevesih opazimo čudno gnilobo, ki se jako hitro širi. Na nagnitih mestih se tvorijo čudni sivkastobeli krogi, ki sestojijo iz drobnih blazinic. To so plodišča glive monilije. Sadje dobi monilijo navadno že na drevesu, ker se bolezen naglo širi po trosih in prodre skozi malenkostne poškodbe ali ugrize in vpike ptic in mrčesa. Lahko pa dobe plodovi monilijo tudi v sadni shrambi, če ni bila dobro osnažena in prebeljena ali požveplana. Seveda se sadje okuži tudi pri prenašanju v shrambo, če smo prej prijemali po maniliji napadene sadove.

Ko oberemo sadje, vidimo često te plodove viseti na drevesu, kjer se posuše. Pravimo jim mumije. Sadjarjeva skrb mora biti, da jih odstrani in sežge. Ravno tako sežgemo vse sproti odpadle plodove, napadene po moniliji.

Jeseni zatiramo tudi škrlup ali fuskladij. To je pri nas menda najbolj razširjena glivičasta bolezen, ki napada zlasti

jabolka, breskve, hruške in češnje. Da moramo proti njemu škropiti sadno drevje z bakreno-apneno ali apneno-žvepleno brozgo, smo že večkrat pisali. Mnogo pa pomaga odstranjevanje napadenih sadežev in sedaj sežiganje napadenega listja, da uničimo trose in s tem zatremo razmnoževanje.

Ko se drevo obleti, opazimo na drevju zapredke glogovega belina, gnezda zlatih, zalego gobarja, črna jajčeca listnih uši, kaparje in krvave uši. Vso zalego odstranimo z dreves in sežgemo.

Tudi v sadnih shrambah imamo sovražnike, zato moramo še zlasti letos, ko je sadje drago, toliko bolj paziti. Redno zračenje in pregledovanje nam bo še najbolj pomagalo.

Sadnega vrta tudi sedaj, ko je založil naše shrambe s svojim blagoslovom, ne smemo pozabiti, če hočemo prihodnje leto zopet prejeti iz njegovih radodarnih rok kup jabolk in hrušk.

Jeseni ali spomladi

Doba, ko se sadno drevje s pridom lahko sadi, traja v splošnem čez pol leta. Začne se takoj, ko začne zopet brsteti in zeleneti. Seveda v našem podnebjju zaradi manj hude zime in obilnih padavin, zlasti snega — skoraj 7 mesecev trajajoča doba ni vsa prikladna za saditev, ampak le nje začetek — jesen in nje konec — pomlad.

V prejšnjih časih so sadili sadno drevje večinoma spomladi, dandanes se pa bolj priporoča tudi jesenska saditev. Vendar pa nemoremo trditi, da bi bilo to za vse kraje, za vse lege in za vse zemlje bolj prikladno, kakor pa pravočasna, spomladanska saditev.

Jesenska saditev sadnega drevja ima pač posebno dve prednosti, ki sta važni in vredni upoštevanja: Jeseni posajeno drevo brez dvoma prej odžene in se vobče prvo leto bolj razvije, ko spomladi posajena. Zlasti je opaziti veliko razliko v tem oziru pri drevju, ki je bilo posajeno ob lepem jesenskem vremenu, dovolj zgodaj oktobra meseca v primeri z drevjem, posajenem

pozno na pomlad (koniec aprila ali celo maja meseca).

Druga velika prednost jesenske saditve je tudi ta, da v tej dobi drevje za saditev lahko izbiramo, ker so drevesnice še polne. Dobimo torej lahko še prvovrstne sadike v zaželenih sortah. S to prednostjo ne more računati, kdor naroča drevje šele spomladi, ko ga je treba saditi. Takrat so drevesnice izpraznjene in more dobiti večsih le še izbirek.

Končno je mogoče tudi to, da imamo jeseni nekaj več časa ko spomladi, ko se dela kopičijo in se saditev sadnega drevja tako rada odlašča.

Tem prednostim jesenske saditve se pa stavijo nasproti razne neugodnosti, ki jih je treba upoštevati, da se obvarujemo slabih uspehov in škode.

Prva precejšnja in pri nas navadna ovira za jesensko saditev je mokra jesen. — Zemlja se jeseni že itak počasi in težko osuši. V mokro zemljo posajeno mlado sadno drevje se pa ne more dovoljno ukoreniniti, posebno ne, ako sadimo prepozno (n. pr. pozno v novembru), ko začne pritiskati mráz in se ponuja že sneg.

Druga, za jesensko saditev sadnega drevja prav tako velika neugodnost, je težka, ilovnata zemlja. V taki zemlji, ki se vobče še težje osuši in je zaradi tega mrzla, se drevje ne počuti dobro in lahko na razne načine trpi občutno škodo ali celo popolnoma propade.

Za mlado sadno drevje tudi ni kaj ugodno, ako ga sadimo v pravkar izkopane jame, ker se zemlja ne utegne na zraku tako predelati in razkrojiti, kakor če leži vso zimo izpostavljena vsem zračnim vplivom.

Da se torej izognemo vsem neprilikam pri saditvi sadnega drevja, se ravnajmo po tehle preizkušenih pravilih:

1. Sadno drevje sadimo jeseni le v suhih legah in lahkih zemljah. Za bolj mokre lege s težko zemljo je spomladanska saditev vobče bolj prikladna. Spomladansko saditev ima prednost pred jesensko tudi v mrzlejših krajih, kjer imajo navadno še bolj mokro jesen in bolj ugodno zimo.

2. Kdor se bo, upošteva je gornji nasvet, odločil za jesensko saditev, naj ne pozabi posebno dveh stvari: Nemudoma naj zemljišče premeri, določi število dreves, nato naj brez odloga skoplje jame in pripravi vse drugo, kar je za uspešno saditev potrebno, torej kompost, droben predelan gnoj, kole in vezi. Prav tako nujno je, da takoj naroči drevje, kolikor ga potrebuje. »Kdor prej pride, prej melje,« pravi pregovor, ki velja tudi pri naročanju sadnega drevja. Torej prav nič odlašati z naročilom!

3. Sadite jeseni čim prej. Drevesničarji začno razpošiljati sadno drevje okoli 15. oktobra. To je najugodnejši čas za jesensko saditev. V toplejših krajih in prav ugodnih jesenih lahko s pridom sadimo do srede novembra, toda čim pozneje, tem slabši bo uspeh. Najbolje ravna tisti, ki spravi drevje v zemljo do Vseh svetih. Ob količkaj ugodnem vremenu naredi tako rano posajeno drevje že pred zimo nove korenine in odžene spomladi tako bujno, kakor bi na istem mestu rastle že več let. Tako jesensko ukorenitvenje zelo pospešimo, ako damo okoli korenin dobre kompostne zemlje, ki zadržuje vlago in ostane dalj časa topla.

4. Kolobar vsakega jeseni posajenega drevesa je treba pokriti s kako odejo, da se zemlja preveč ne shladi in ne zamrzne. Najboljša odeja v ta namen je droben gnoj, ki ga naložimo po kolobarju kakih 10 cm na bedelo. Če ni gnoja, si pomagamo z listjem, ki ga obložimo s smrekovimi vejami, da ga ne posuši in razmakne veter. Dobro je tudi, da mislimo pri jesenski saditvi, zlasti jablan, na voluharja in ukrenemo, da ga odvrnemo od korenin (žične mreže, zdrobljeno steklo, brtnjeve veje itd.).

5. Kdor se bo odločil za spomladno saditev, naj na vsak način čimprej skoplje jame in takoj naroči sadno drevje, ki naj čez zimo ostane v varstvu drevesničarja.

Kar se tiče sadnih plemen, lahko rečemo, da se vsa lahko sade jeseni, ako so podnebne, zlasti pa talne razmere za jesensko saditev prikladne. Še največ neugodnosti preneseta jablana in hruška, najmanj pa breskev in marelica. Tudi vinsko trto sadimo navadno spomladi. — Z. M. Lj.

P O L J E

0 novih sortah krompirja, pšenice in ovsá

Letos spomladi je bilo uvoženo nekaj sort krompirja in ovsá iz Danske, iz Italije pa več sort pšenice za poskusne vrste. Imamo že nekaj podatkov, ki kažejo, kako so se posamezne sorte obnesle.

Od uvoženih sort krompirja iz Danske izgleda po letošnjih skušnjah v Ljubljani najboljši up to date. Škoda, da je precej

občutljiv za bolezni na listih. Je srednje pozna sorta, cima raste bujno, bolj na široko kot na visoko, gomoljev napravi silno veliko, tudi nad 40 pod enim grmušljem, so pa drobni do srednje debeli Gomolji; so podolgovati, nekoliko ploščato stisnjeni, koža tanka in čisto gladka. Primeren je za pečenje.

Druga uvožena sorta brönderslew ima tudi svoje prednosti. Napravi visoko, bujno zeleno cimo. Je pozna sorta, ki da pod gr-

mufjem 12—25 gomoljev. Gomolji so okrogli, očesa plitva, meso belo, se razkuhava. Prednost mu je v tem, ker je odporen proti boleznim na zelenih delih in zelo rodovitno.

Obe navedeni sorti prideta v poštev za naše razmere in jih je priporočati za nadaljnjo saditev. V koliko jih bomo obdržali in kaj razširjali, se bo pokazalo šele po večletnih poskusih na raznih krajih; za sedaj ni zadržkov, da jih ne bi sadili tudi v prihodnjem letu. Treba je samo paziti, da vsako sorto sadimo posebej, ločeno od drugih sort, da se vse skupaj ne pomešajo. Tudi pri vskladiščenju semenskega krompirja je paziti na to. Imamo že toliko sort, da je res potrebna pažnja. Bati se je, da bomo namesto enotnega krompirja pridelovali same mešanice krompirjevih sort.

Ostali dve uvoženi sorti, alma in swalöfska brigitta, se letos nista izkazali. Treba jih bo strožje kontrolirati, v kolikor jih bomo radi nadaljnjih poskusov še sadili. Alma je pri nas že znana sorta, že pred leti poskušana, pa se ni obdržala. Zelo je podobna po rasti in obliki gomoljev onejdovcu Pod grmušljem napravi malo, 6—10 debelih gomoljev. Koža je nekoliko rožnato pobarvana. Meso je belo. Od onejdovca je po kakovosti slabši, se razkuhava, posebno nerodno je, ker se neenako kuha. V sredi rad ostaja trd. Sicer pa ima zdravo, močno rast. Značilno zanj je bilo, da je imel skoro vsak grmušelj semenske glavice.

Najslabše je rodila swalöfska brigitta. Zeleni deli niso odporni proti viroznim obolenjem. Napravi 12—15 srednje debelih gomoljev.

V vrtni zemlji je dala letos sorta brönderslew 12-kratno seme, up to date in alma

8—10-kratno, onejdovec 5-kratno, najslabša swalöfska brigitta pa 4-kratno seme.

V večjem obsegu je Kmetijska poskusna in kontrolna postaja v Ljubljani vršila poskuse s selekcijoniranimi italijanskimi sortami pšenice. Delne rezultate teh poskusov je objavil inž. Zaplotnik v letošnji 7. in 8. številki »Kmetovalca«. Od vseh 30 poskušanih sort je bila po deželi sejana v precejšnjem obsegu sorta impero I, nizka, rana golica. Kmetje so bili z njo zadovoljni, ker ni polegla, kakor so polegle večinoma domače sorte in je zato dala boljši pridelek zrnja. Vendar moramo svariti pred prevelikim razširjenjem, ker ta sorta še ni prestala preskušnje na hujšo zimo, letošnja pa za to ni bila primerna. Zadnja zima je bila mila, brez pravega mraza in snega, zato je tudi uvožena sorta impero I dobro prezimila. Lahko se pa zgodi, da bo po hudi zimi popolnoma odpovedala. Šele po večletnih poskusih se bo pokazala, v koliko je ta sorta primerna za naše kraje.

Uvoženo je bilo tudi nekaj jare pšenice in jarega ječmena. Brez predhodnih poskusov so jo sejali kmetje in bili povsod razočarani. Posebno pšenica je čisto odpovedala in mnogi kmetje so jo morali podorati. Ravno ta vzgled naj nam bo v svarilo, da ne smemo v večjih množinah sejati nepreskušanih sort.

Odlčno se je izkazal danski oves. Škoda bi bilo, da bi se tudi to seme porazgubilo in pomešalo z domačim ovsem, kakor se je svoječasno zgodilo z ovsem, uvoženim iz češke, ki je tudi bil mnogo boljši od domačega. Razširiti je seme uvoženega ovsa še na druge kmetije; zamenjajte ga in za krmo rabite domačega.

ŽIVINOREJA

Krmljenje goveje živine

V št. 40. Gospodarja smo navedli nekaj norm za krmljenje goveje živine in tabelo o sestavi in krmni vrednosti važnejših krmil. Danes pogledimo, kako na osnovi norm in tabele sestavljamo dnevne krmne obroke.

Vzemimo za primer kravo, ki je teška 500 kg in daje 5 l mleka na dan. Ta krava mora dnevno dobiti v krmil 10—13 kg suhih snovi, 0,47 kg prebavljivih beljakovin, hranilna vrednost dnevnega obroka pa mora znašati 3,75 kg škrobne vrednosti. To je norma za naš slučaj.

Recimo, da krava dobi dnevno: 3 kg suhe črne detelje, 3 kg slabega sena s travnikov (naši travniki dajejo v veliki večini slabo seno), 3 kg slame ozimne pšenice, 2 kg ovsenih plev in 10 kg pese. Marsikdo bo zmael z glavo, češ slame, plev in druge krme za živino pa res ne bom tehtal. Po-

udarjamo, da je v napredni živinoreji tudi tehtanje krme potrebno. Saj to ni tako silno in zamudno delo, kot izgleda na prvi pogled. Kdor poklada recimo rezanico, ki jo je napravil iz približno enakih količin črne detelje, sena in slame, bo v našem primeru odtehtal 9 kg take rezanice in bo računal, da je v košu 3 kg detelje, 3 kg sena in 3 kg slame. Enkrat za vselej si bo zapomnil, kako visoko sega rezanica v košu. Kasneje bo meril kar s košem in mu ne bo več treba tehtati. Isto velja za pleve in pes. Štetati je samo od časa do časa radi kontrole, pri vsakdanjem delu pa se lahko meri kar s posodo. Pri stalnem opažanju pride človek tako v vajo, da zelo točno presoja lahko kar na oko.

Pogledimo sedaj, koliko suhih snovi in prebavljivih beljakovin smo dali kravi v navedenem obroku in kolika je njegova škrobna vrednost. Če je v 1 kg suhe črne detelje

0,86 kg suhih snovi, 0,092 kg prebavljivih beljakovin in 0,367 kg škrobne vrednosti (po tabeli v 40. št. Gospodarja), smo v 3 kg črne detelje dali kravi trikrat toliko, t. j. 2,58 kg suhih snovi, 0,276 kg prebavljivih beljakovin z 1,101 kg škrobne vrednosti. Na isti način izračunavamo; koliko je takih snovi, prebavljivih beljakovin in škrobne vrednosti v 3 kg slabega sena, 3 kg pšenične slame, 2 kg ovsenih plev in v 10 kg pese. Izračunali smo, da vsebuje:

400 kg težka krava, v začetku brejosti, ki daje na dan 5 l mleka, rabi pri lahkem delu:

Brejim kravam moramo povečati obrok po času brejosti za 0,04 do 0,08 kg prebavljivih beljakovin in 0,40 do 0,80 kg škrobne vrednosti (pol do 1 kg ječmena na dan, ali druge krme iste vrednosti). Isto velja za delavno živino, ki rabi poleg osnovne in druge proizvodne hrane (mleko, rast) še za različno delo od 0,20 do 0,40 kg prebavljivih belja-

	suhih snovi kg	prebav. beljakovine kg	škrobne vrednosti kg
3 kg črne detelje	2.58	0.276	1.101
3 kg slabega sena s travnikov	2.58	0.075	0.666
3 kg slame oz. pšenice	2.58	0.015	0.408
2 kg ovsenih plev	1.72	0.038	0.574
10 kg pese	1.00	0.060	0.560
Skupaj	10.46	0.464	3.309
Če dodamo še 2 kg parjenega krompirja	0.44	0.014	0.322
Vsebuje obrok skupaj	10.90	0.478	3.631
Norma za 500 kg težko kravo, ki daje 5 l mleka	10—13	0.470	3.750

S prej navedenim obrokom smo zadostili potrebi po suhih snoveh in tudi potrebi po prebavljivih beljakovinah, le škrobna vrednost je nekoliko prenizka. Po dodatku 2 kg parjenega krompirja je zadoščeno tudi tej potrebi.

Če krava ni breja in z njo ne delamo, potem pri tej hrani mora dajati 5 l mleka na dan. Če ga ne daje toliko, je znak, da je slaba mlekarica. Krava bo pridobivala na teži. Teda tudi dobra mlekarica pri tej hrani ne bo mogla dajati več. Če bi se hoteli prepričati, ali ima krava zmožnost dajati več mleka, bi morali povečati krmni obrok. Računamo, da je treba za proizvodnjo 1 l mleka 0,045 do 0,050 kg prebavljivih beljakovin in 0,200 do 0,250 kg škrobne vrednosti. Če bi prej navedenemu krmnemu obroku dnevno dodajali po 2 kg detelje, bi povečali krmno vrednost obroka približno za toliko, kolikor je potrebno za proizvodnjo 1 litra mleka. Mlečnost krave (v kolikor je dobra mlekarica) bi poskočila od 5 na 6 l dnevno. Po nekaj dneh poskušanja bi videli, če mleko poplača boljše krmljenje.

kovin in 2 do 4 kg škrobne vrednosti. (Manjša številka velja za lahko, večja pa za težko delo. Kako je norma za krmljenje odvisna od teže živali, smo navedli že zadnjič.

	beljakovin vrednosti prebavlj. škrobne	
Osnovna hrana:	kg	kg
Proizvodna hrana:	0.250	2.50
radi brejotsi	0.040	0.40
radi mleka (5 litrov)	0.225	1.00
radi dela	0.200	2.00
Norma	0.715	5.90

Za to kravo torej ne zadostuje prej navedeni krmni obrok. V njem je 0,237 kg prebavljivih beljakovin in 2,269 kg škrobne vrednosti premalo. Če bi hoteli sestaviti krmni obrok za ta slučaj samo iz sena, slame in pese oz. silirane zel. koruze, bi morali vzeti tako velike količine, da jih krava ne bi mogla použiti. Količina suhih snovi tudi tu ne sme presežati 10—13 kg. Treba si je pomagati s krepkimi krmili.

Navedeni normi bi zadostili s sledečim krmnim obrokom:

	suhih snovi kg	prebavlj. beljakovin kg	škrobne vrednosti kg
5 kg slabega sena s travnikov	4.30	0.125	1.110
4 kg dobrega sena s travnikov	3.44	0.220	1.296
15 kg silirane zel. koruze	2.40	0.135	1.380
2 kg ječmenovih otrobov	1.74	0.182	1.110
1 kg koruznega zdroba	0.86	0.069	0.806
Skupaj	12.74	0.731	5.702